

VCP-reactie internetconsultatie: Besluit experimenten pensioenregeling voor zelfstandigen

Vanaf 2 april 2022 staat de internetconsultatie open aangaande het Besluit experimenten pensioenregeling voor zelfstandigen. De VCP maakt vanuit haar positie als één van de centrale werknemersorganisaties graag gebruik van de mogelijkheid om op deze consultatie inhoudelijk te reageren.

Algemene beschouwing

De VCP vindt het voor Nederlandse begrippen onbegrijpelijk dat anno 2022 ruim 800.000 werknemers en ook ruim 800.000 zelfstandigen in ons land geen aanvullend pensioen opbouwen in de tweede pijler. De kleine groep zelfstandigen die wel pensioen opbouwen in de tweede pijler, zijn doorgaans de zelfstandigen die onder een verplichtstelling vallen of die pensioen opbouwen bij een beroepspensioenfonds. Al jaren is het beeld van de VCP dat de groep zelfstandigen die in de derde pijler een pensioen opbouwt, zeer beperkt is en daarnaast ook nog eens maar zeer minimaal inlegt¹. De VCP verwacht niet dat de fiscale verruiming van de derde pijler naar 30% in plaats van 13,3% inleg van de premiegrondslag veel verschil zal maken in het spaargedrag van deze groep op basis van volledige vrijwilligheid. Helaas is het ook niet zo dat zelfstandigen op andere wijze voldoende vermogen opbouwen voor de oude dag in vergelijking met werknemers die wel een aanvullend pensioen opbouwen in de tweede pijler. Dat is een vaak gehoord argument waarom voor deze groep werkenden er sprake moet zijn van keuzevrijheid om al dan niet een aanvullend pensioen in de tweede pijler op te bouwen. Zij hebben wellicht wel iets meer vermogen opgebouwd, maar dat is niet eenvoudig liquide te maken. Stenen kun je immers niet eten en de eigen woning is ook niet primair bedoeld als pensioenvoorziening.

Hetgeen zij aan overwaarde in hun huis hebben, is daarnaast onvoldoende voor een levenslange inkomensvervangende pensioenuitkering. Ook de derde pijler is qua omvang zeer beperkt. Bij een modaal inkomen gaat het al snel om een paar ton dat gespaard moet worden². Verder verwacht de VCP dat de moeilijke Corona-jaren ertoe hebben geleid dat indien er al een buffer is gespaard voor de oude dag, deze rap is verdampt voor veel zelfstandigen. Dit betreffen vooral zelfstandigen in de kwetsbare groepen, waarvan te verwachten is dat dit ook op lange termijn gevolgen zal hebben³. Uit onderzoek blijkt echter dat zelfstandigen wel dezelfde ambitie hebben als het gaat om de hoogte van het pensioen en de gewenste pensioendatum als mensen in loondienst⁴. De VCP acht het niet wenselijk dat zelfstandigen verrast worden op pensioendatum door een te laag pensioeninkomen. De VCP roept daarom de wetgever stellig op om nu politieke verantwoordelijkheid te nemen voor deze groep van zelfstandigen en om de knellende bepalingen in deze experimenteerwetgeving weg te nemen en zodanig te verruimen dat er daadwerkelijk experimenten van de grond kunnen komen tegen redelijke kosten met een eenvoudige uitvoering in het belang van zelfstandigen, maar ook in het belang van onze maatschappij.

Experimenteerwetgeving een eerste stap?

De VCP onderschrijft het doel van de experimentwetgeving om (een deel van de) zelfstandigen de komende jaren (tijdelijk) meer mogelijkheden te geven om aansluiting te krijgen binnen de tweede pijler. De VCP is er dan ook altijd groot voorstander geweest om in aanloop naar het nieuwe pensioenstelsel te experimenteren binnen pensioenuitvoerders in de tweede pijler om meer zelfstandigen een aanvullend pensioen te laten opbouwen. De bedoeling was om met de experimenten proefondervindelijk vast te stellen of en op welke manier binnen de tweede pijler aan zelfstandigen een passende pensioenvoorziening kan worden geboden. Maar het wetgevend kader biedt geen ruimte om deze experimenten op te zetten en deze experimenten zullen dus geen doorgang vinden, waardoor er geen meerwaarde is. Hetgeen nu voorligt biedt, zoals de VCP al in februari vorig jaar heeft geconstateerd, onvoldoende ruimte voor partijen om hiermee uit de voeten te kunnen.

¹ <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2022/02/witte-vlek-op-pensioengebied-2019>

² Pensioenaansprakenstatistiek 2017 d.d. januari 2020

³ https://www.netspar.nl/assets/uploads/D20220124_1P_Netspar-Design-Paper_204_NL.pdf

⁴ Netsparbrief: De pensioenpuzzel van zelfstandigen, november 2016

De VCP hoopt dat het tegendeel wordt bewezen, maar verwacht dat hier meer voor nodig is, te meer daar partijen komende jaren ook druk zullen zijn met de overstap naar het nieuwe pensioenstelsel.

Wat acht de VCP nodig:

- Allereerst vergt dit besluit om in de praktijk voor pensioenuitvoerders te kunnen werken, dat het ministerie van Economische Zaken en Klimaat o.a. de Handelsregisterwet zodoende aanpast dat t.b.v. deze experimenteerwetgeving de benodigde gegevensuitwisselingen kunnen plaatsvinden tussen pensioenfondsen en zelfstandigen bij die experimenten, die zich richten op automatische aansluiting of het automatisch aanschrijven van zelfstandigen. Wanneer zelfstandigen ingeschreven staan op hun woonadres worden de gegevens, die nodig zijn, afgeschermd.
- Ook dient het pensioen opbouwen van deze groep fiscaal op een eenvoudige wijze gefaciliteerd te worden. De VCP onderschrijft conform dit besluit dat hiervoor gebruik kan worden gemaakt van het inkomen over het voorgaande jaar (T-1) in plaats van het inkomen van drie jaar geleden (T-3).
- Automatische aansluiting en deelname zijn vele malen effectiever en zorgen ervoor dat zelfstandigen worden ontzorgd. Deze vorm zou dan ook mogelijk moeten worden gemaakt naar inzicht van de VCP. Lage financiële en/of pensioengeletterdheid, complexiteit, uitstelgedrag en verliesaversie spelen een rol bij de beperkte pensioeninleg van zelfstandigen. Indien de experimenteerwetgeving enkel uitgaat van mogelijkheden van opting-in varianten, dan merkt de VCP op dat dit niet gaat werken. Hier kunnen vergelijkbare lessen worden getrokken als bij de inrichting van de vrijwillige nettopensioenregelingen en de grote verscheidenheid aan dekking indien er gebruik wordt gemaakt van opting-in (hogere kosten en drempel tot deelname omdat eigen actie vereist is) of opting-out (veel hogere dekking tegen lagere kosten met behoud van de eigen keuzevrijheid indien men niet wenst deel te nemen).
- Automatische aanschrijving mag op basis van dit besluit alleen indien er sprake is van een gewezen deelnemer. Het doel van de wetgeving is zelfstandigen aan te sluiten en niet enkel gewezen deelnemers die zelfstandige zijn geworden. De VCP verzoekt de eis dat er sprake moet zijn van een gewezen deelnemer hiertoe dan ook los te laten. Het werkzaam zijn in de sector en daarmee onder de werkingssfeer vallen, zou hiertoe voldoende moeten zijn wanneer er aangesloten wordt bij een verplichtgesteld bedrijfstakpensioenfonds.
- Voor automatisch aanschrijven moet het pensioenfonds zich ervan vergewissen dat de automatisch aangeschreven zelfstandige op het moment van aanschrijving werkzaamheden verricht binnen de statutaire werkingssfeer van het pensioenfonds. Dat vergt individueel onderzoek met hoge kosten voor de uitvoering tot gevolg. De VCP zou dit graag vervangen door een informatieplicht bij het aanschrijven "dit is een aanbod als u als zelfstandige werkt binnen onze sector".
- De VCP verzoekt in aanvulling op automatische aanschrijving, ook automatische deelname mogelijk te maken in die sectoren waar er op basis van SBI-codes en/of het hoofdzakelijkheidscriterium voldoende duidelijk is dat de zelfstandigen werkzaam zijn binnen de sector (en vallen binnen de werkingssfeer). Dit zou in ieder geval automatisch mogelijk moeten worden gemaakt voor alle gewezen deelnemers binnen het fonds, waarbij het principe van geen premie geen recht voor zelfstandigen dient te worden gehanteerd.
- In de experimenteerwetgeving kunnen de zelfstandigen maar voor een beperkte duur gebruik maken van vrijwillige voortzetting (maximaal tien jaar) na afloop van de experimenteerduur. Dat maakt het lastig om tot een adequate aanvullende pensioenopbouw te komen voor zelfstandigen, wat het hoofddoel is van dit besluit. De VCP verzoekt de wetgever deelname mogelijk te maken tot de pensioengerechtigde leeftijd en hierbij een latere toets op het bindingsvereiste los te laten. Wel ligt het voor de hand dat de pensioenuitvoerder de zelfstandigen periodiek (bijvoorbeeld eens in de vijf jaar) wijst op het feit dat aansluiting bij het desbetreffende fonds enkel voor de hand ligt indien de zelfstandige werkzaam is binnen dezelfde sector (bindingsvereiste). De verantwoordelijkheid komt dan echter bij de zelfstandige te liggen en niet bij de pensioenuitvoerder.
- Niet in iedere sector is er sprake van representatieve zelfstandigenorganisaties. Indien dit niet het geval is, moet het ook mogelijk zijn voor pensioenuitvoerders om hun regeling open te stellen voor zelfstandigen. Het is de VCP niet duidelijk waarom verzekeraars en PPI's wel zelfstandig kunnen besluiten een pensioenregeling open te stellen o.b.v. de experimenteerwetgeving en andere pensioenuitvoerders dit niet kunnen (zie artikel 2 lid 8).

- Indien er wordt afgekocht, dan is het zaak dat alleen hetgeen is opgebouwd binnen de experimenteerregeling wordt afgekocht, en niet ook eerder opgebouwd aanvullend pensioen in een eerder dienstverband, waardoor het de pensioenbestemming kan verliezen. Dit onderscheid wordt niet duidelijk gemaakt in het besluit.
- In het kader van informatievoorziening moet de pensioenuitvoerder veel informatie voorafgaand aan deelname verstrekken. Informatie die ertoe leidt dat de zelfstandige de deelname aan de pensioenregeling in de tweede pijler kan vergelijken met andere vormen van pensioensparen, het reglementair te bereiken pensioen en het pensioen in drie scenario's. De VCP verzoekt de informatie juist eenvoudig en begrijpelijk te houden voor de zelfstandige. Net als voor werknemers is enkel primair het te bereiken pensioen van belang, hetgeen wanneer er maar kort kan worden deelgenomen, laag zal zijn vanwege de beperkte looptijd van de experimenteerwetgeving. Vandaar de suggestie van de VCP om indien een zelfstandige gaat deelnemen, dit ook tot aan pensioendatum mogelijk moet worden.
- De VCP merkt op dat zelfstandigen zonder het inwinnen van financieel advies zelfstandigen moeilijk een vergelijking tussen pensioenproducten kunnen maken, maar begrijpt ook dat dit niet verplicht wordt. Een verplichting zou enkel drempelverhogend werken. Wel kunnen zelfstandigenorganisaties hier wellicht een goede adviserende rol innemen en wijzen op de fiscale voordelen van het pensioensparen in de tweede pijler. Ook kan algemene informatie vanuit overheidsinstanties, denk aan de Kamer van Koophandel (KvK) en de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), hier wellicht een belangrijke faciliterende rol krijgen. Juist nu blijkt dat een groot deel van de zelfstandigen geen gebruik maakt van de fiscale ruimte die wordt geboden bij pensioensparen omwille van complexiteit en hier vaak ook niet van op de hoogte is.
- De VCP acht het niet logisch dat opgebouwd pensioen in de tweede pijler (premie aftrekbaar en uitkering belast) na afloop van de experimenteerwetgeving kan worden overgedragen naar de derde pijler. Dit omdat er dan geen sprake is van het belasten van de uitkering, wat leidt tot fiscale onzuiverheid. De VCP verzoekt de wetgever deze mogelijkheid te schrappen en het mogelijk te maken dat het pensioen wordt overgedragen naar een pensioenuitvoerder waar de zelfstandige reeds pensioen heeft opgebouwd binnen de tweede pijler. Indien dit niet het geval is, is het wijzen op vrijwillige voortzetting mogelijk en wanneer de zelfstandige dit niet wenst, alleen dan ligt afkoop voor de hand. De VCP merkt hiertoe overigens op dat zij verwacht dat bij het aflopen van deze experimenteerwetgeving er een structurele oplossing zal worden geboden voor deze groep conform de afspraken die zijn gemaakt in het Pensioenakkoord.

Tot slot

De VCP benadrukt tot slot dat deze lagere experimenteer wet- en regelgeving los staat van de afspraken die zijn gemaakt in het Pensioenakkoord. In de Stichting van de Arbeid wordt op dit moment bekeken hoe in de structurele fase zzp'ers aansluiting kunnen vinden bij de tweede pijler door middel van vrijwillige aansluiting en/of auto enrollment en wat daarvoor nodig is met betrekking tot structurele wetgeving.

De VCP is gaarne bereid om op bovenstaande punten, indien gewenst, een nadere toelichting te geven.